אבל לתפלה עד שיכסה את לבו וא"ר הונא שכח ונכנס בתפילין לבית הכסא מניח ידו עליהן עד שיגמור ס"ד אלא כדאמר ר"נ בר יצחק עד שיגמור עמוד ראשון ולפסוק לאלתר וליקום משום דרשב"ג דתניא רשב"ג אומר עמוד החוזר מביא את האדם לידי הדרוקן סילון החוזר מביא את האדם לידי ירקון: אתמר צואה על בשרו או ידו מונחת בבית הכסא רב הונא אמר מותר לקרות ק"ש רב חסדא אמר אסור לקרות ק"ש אמר רבא מ"ט דרב הונא דכתיב כל הנשמה תהלל יה ורב חסדא אמר אסור לקרות ק"ש מ"ט דרב חסדא דכתיב כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך: אתמר ריח רע שיש לו עיקר רב הונא אמר מרחיק ד' אמות וקורא ק"ש ורב חסדא אמר מרחיק ד' אמות ממקום שפסק הריח וקורא ק"ש תניא כותיה דרב חסדא לא יקרא אדם ק"ש לא כנגד צואת אדם ולא כנגד צואת כלבים ולא כנגד צואת חזירים ולא כנגד צואת תרנגולים ולא כנגד [א] צואת אשפה שריחה רע ואם היה מקום גבוה עשרה טפחים או נמוך עשרה טפחים יושב בצדו וקורא ק"ש ואם לאו מרחיק מלא עיניו וכן לתפלה ריח רע שיש לו עיקר מרחיק ד' אמות ממקום הריח וקורא ק"ש אמר רבא לית הלכתא כי הא מתניתא (בכל הני שמעתתא) אלא כי הא דתניא לא יקרא אדם ק"ש לא כנגד צואת אדם [ב] ולא כנגד צואת חזירים ולא כנגד צואת כלבים בזמן שנתן עורות לתוכן בעו מיניה מרב ששת ריח רע שאין לו עיקר מהו אמר להו אתו חזו הני ציפי דבי רב דהני גנו והני גרסי וה"מ בדברי תורה אבל בק"ש לא ודברי תורה נמי לא אמרן אלא דחבריה אבל דידיה לא: אתמר צואה עוברת אביי אמר מותר לקרות ק"ש רבא אמר אסור לקרות ק"ש אמר אביי מנא אמינא לה דתנן הטמא עומד תחת האילן והטהור עובר טמא טהור עומד תחת האילן וטמא עובר טהור ואם עמד טמא וכן באבן המנוגעת ורבא אמר לך התם בקביעותא תליא מילתא דכתיב בדד ישב מחוץ למחנה מושבו הכא והיה מחניך קדוש אמר רחמנא והא ליכא: א"ר פפא פי חזיר כצואה עוברת דמי פשיטא לא צריכא אע"ג דסליק מנהרא א"ר יהודה ספק צואה אסורה ספק מי רגלים מותרים א"ד אמר רב יהודה ספק צואה בבית מותרת באשפה אסורה ספק מי רגלים אפילו באשפה נמי מותרין סבר לה כי הא דרב המנונא דאמר רב המנונא לא אסרה תורה אלא כנגד עמוד בלבד וכדרבי יונתן דר' יונתן רמי כתיב ויד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת שמה חוץ וכתיב ויתד תהיה לך וגו' וכסית את צאתך הא כיצד כאן בגדולים כאן בקטנים אלמא קטנים לא אסרה תורה אלא כנגד עמוד בלבד הא נפול לארעא שרי ורבנן הוא דגזרו בהו וכי גזרו בהו רבנן בודאן אבל בספקן לא גזור ובודאן עד כמה אמר רב יהודה אמר שמואל כל זמן שמטפיחין וכן אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן כל זמן שמטפיחין וכן אמר עולא כל זמן שמטפיחין גניבא משמיה דרב אמר כל זמן שרשומן ניכר א"ר יוסף שרא ליה מריה לגניבא השתא צואה אמר רב יהודה אמר רב כיון שקרמו פניה מותר מי רגלים מיבעיא א"ל אביי מאי חזית דסמכת אהא סמוך אהא דאמר רבה בר רב הונא אמר רב צואה אפילו כחרס אסורה והיכי דמי צואה כחרס אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן כל זמן שזורקה ואינה נפרכת וא"ד כל זמן שגוללה ואינה נפרכת אמר רבינא הוה קאימנא קמיה דרב יהודה מדפתי חזא צואה אמר לי עיין אי קרמו פניה אי לא א"ד הכי א"ל עיין אי מפלאי אפלויי מאי הוי עלה אתמר צואה כחרס אמימר אמר אסורה ומר זוטרא אמר מותרת אמר רבא הלכתא צואה כחרס אסורה ומי רגלים כל זמן שמטפיחין מיתיבי מי רגלים כל זמן שמטפיחין אסורין נבלעו או יבשו מותרים מאי לאו נבלעו דומיא דיבשו מה יבשו דאין רשומן ניכר אף נבלעו דאין רשומן ניכר הא רשומן ניכר אסור אע"ג דאין מטפיחין ולטעמיך אימא רישא כל זמן שמטפיחין הוא דאסור הא רשומן ניכר שרי אלא מהא ליכא למשמע מינה לימא כתנאי כלי שנשפכו ממנו מי רגלים אסור לקרות ק"ש כנגדו ומי רגלים עצמן שנשפכו נבלעו מותר לא נבלעו אסור ר' יוסי אומר כל זמן שמטפיחין מאי נבלעו ומאי לא נבלעו דקאמר ת"ק אילימא נבלעו דאין מטפיחין לא נבלעו דמטפיחין ואתא ר' יוסי למימר כ"ז שמטפיחין הוא דאסור הא רשומן ניכר שרי היינו ת"ק אלא נבלעו דאין רשומן ניכר לא נבלעו דרשומן ניכר ואתא ר' יוסי למימר כ"ז שמטפיחין הוא דאסור הא רשומן ניכר שרי לא דכ"ע כ"ז שמטפיחין הוא דאסור הא רשומן ניכר שרי והכא

אבל לתפלה. צריך הוא להראות את עצמו כעומד לפני המלך ולעמוד באימה אבל ק"ש אינו מדבר לפני המלך: **הדרוקן.** חולי המלכה את הכרס: **סילון.** של מי רגלים: **ירקון.** חולי שמו גלני"ה: **ידיו בבית הכסא.** מחילה יש בינו לבין בית הכסא ופשט ידיו לפנים מן המחילה: **כל הנשמה.** הפה והחוטם בכלל ההילול ולא שאר אברים: **שיש לו עיקר.** שהצואה מונחת שם ומסרחת. ושאין לו עיקר הפחת רוח: **מרחיק ד' אמות.** מן העיקר ואע"פ שהריח בא אליו וכגון שהיא לאחוריו שאינו רואה אותה: **ממקום שפסק הריח.** שהריח כלה שם: **לא כנגד צואת אדם כו'.** ואע"פ שאין ריח: **לית הלכתא כי הא מתניתא.** דלעיל דאסר צואת כלבים וחזירים כשאין בהם עורות: **בזמן שיש בהן עורות.** אצואת כלבים וחזירים קאי שדרכן לתתן בעבוד העורות אבל צואת אדם אפי' בלא עורות שהרי אין דרכן לתתן שם הלכך ע"כ בלא עורות קאמר: **שאין לו עיקר.** הפחת רוח: **ציפי.** מחצלות של בית המדרש: **דהני גנו והני גרסי.** ואע"פ שדרך הישנים להפיח: **וה"מ לגרסא.** משום דלא אפשר: **אבל לק"ש.** יצא לחוץ ויקרא: **אבל לדידיה.** המפיח הוא עצמו ממתין עד שיכלה הריח: **צואה עוברת.** אדם שנושאים לפניו גרף של רעי להעבירו: **מותר לקרות.** וא"צ להפסיק: **הטמא עומד תחת האילן.** ולא בנושא את המת קאי דמת לא שנא עומד ול"ש יושב ול"ש הולך אהל הוא וגבי מצורע קתני לה במ"כ דגלי ביה רחמנא ישיבה דכתיב בדד ישב מחוץ למחנה מושבו: [**מושבו**] **טמא.** מכאן אמרו עומד נמי כיושב דמי דקביע אבל מהלך לא קביע: **אבן המנוגעת.** הרי היא כמצורע שהקישה הכתוב זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק ולצרעת הבגד ולבית (ויקרא יד): **פשיטא.** דפי חזיר אינו בלא צואה: **בבית מותר.** דאין דרך להניח צואה בבית: **לא אסרה תורה.** במי רגלים לקרות אלא כנגד עמוד הקלוח בלבד: **ויצאת שמה חוץ.** ולא הצריכו כסוי וכתיב וכסית: **עד כמה.** ישהו על גבי קרקע ויהא אסור: **שרא ליה מריה.** ימחול לו רבונו דודאי שקר העיד משמיה דרב: **היבשה נפרכת** היא יותר מן הלחה: **איכא דאמרי.** חומרא היא אף ע"פ שאם זורקה נפרכת הואיל ואינה נפרכת מגלגול לחה היא: **קרמו.** לשון קרום טיל"א כלומר גלד מעט: **אי מפלאי אפלויי.** אם יש בה סדקים סדקים יבשה היא ושרי: **מאי הוי עלה.** דמי רגלים: **נבלעו.** בארץ: **יבשו.** על גבי אבנים בחמה:

בטופח

לית הלכתא כי הא מתניתא אלא כי הא דתניא כו'. פרש"י לית הלכתא כי הא מתניתא דלעיל דאסרה צואת כלבים וחזירים אפי' כשאין בהם עורות אבל בצואת אדם לא שייך ואסור בכל ענין משמע אבל בצואת תרנגולים לא איירי רבא ובהאידך ברייתא לא גרס צואת תרנגולים כלל ולא פליג בהא אמתניתא דלעיל ולפי זה יש לאסור צואת תרנגולין ואומר רבינו יהודה[א] דדוקא כשהן בלול שלהם שיש שם סרחון גדול אבל בתרנגולים ההולכים בבית אין חוששין. ובירושלמי יש דבאדומים[ב] בלבד יש לחוש ולא ידעינן לפרש ועוד קאמר מרחיקין מגללי בהמה ד' אמות ר' שמואל ברבי יצחק אומר ובלבד של חמור:

ריח רע שאין לו עיקר. י"מ דבתי כסאות שלנו בעומק אם יש בהן מחילה מפסקת הויא כמו ריח רע שאין לו עיקר כמו בתי כסאות דפרסאי לקמן (דף כו.):

והכי

עין משפט נר מצוה

ק א [מיי' פ"ד מהלכות תפלה הלכה ז] טוש"ע או"ח סי' פד סעי' ו שם וסי' לח סעיף א:
קא ב מיי' פ"ד מהל' תפלין הל' כ סמג עשין כב טוש"ע או"ח סי' מג סעיף ח:
קב ג מיי' פ"ג מהל' ק"ש הלכה יא טוש"ע או"ח סימן עו סעיף ד:
קג ד מיי' שם הל' יג סמג עשין יח טור שו"ע או"ח סי' עט סעיף א:
קד ה טוש"ע שם סעיף ח:
קה ו [מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעי' ב]:
קו ז מיי' פ"ד מהלכות תפלה הלכה ח סמג שם טור שו"ע או"ח סי' ל סעיף כו:
קז ח מיי' פ"ג מהלכות ק"ש הל' ו סמג שם טור שו"ע או"ח סימן עט סעיף [א] ד:
קח ט י כ [מיי' שם הל' יד טור שו"ע] שם סעיף ט:
קט ל מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע או"ח סימן פו סעיף ג:
קי מ מיי' פ"י מהלכות טומאת צרעת הל' יב [ופט"ו הל' ג]:
נ [מיי' פט"ו שם הל' ג]:
קיא ס מיי' פ"ג מהל' ק"ש הלכה יג סמג עשין יח טוש"ע או"ח סימן פו סעיף ג:
ע [פי' כס"מ פ"ג מהל' ק"ש הל' ג]:
קיב פ צ מיי' שם הל' טו טור ושו"ע שם סעי' ז:
קיג ק מיי' שם הל' ז סמג שם טוש"ע או"ח סי' פג סעי' א [וסעיף ב]:

◆

לעזי רש"י

גלניי"א [ילונציא"ה]. צהבת. טיל"א. קרום.

◆

רבינו חננאל

[דתניא רשב"ג אומר וכו'. ראה להלן סב, ב]. איתמר צואה על בשרו או ידו מונחת בבית הכסא רב הונא אמר מותר לקרות ק"ש רב חסדא אמר אסור לקרות ק"ש. וקימ"ל כר"ח אע"ג דהוא תלמידיה דר"ה, דהא חזינן ממבואות המטונפות דאמר ר"ה א"ר יוחנן מניח ידו על פיו וקורא ק"ש אמר רב חסדא האלהים אי אמרה [לין] ר' יוחנן בפומיה לא הוה צייתנא ליה. אתמר ריח רע שיש לו עקר רב הונא אמר מרחיק ד' אמות וקורא, ורב חסדא אמר מרחיק ד' אמות ממקום שפסק הריח, וקיי"ל כרב הונא דאמר מרחיק ארבע אמות וקורא, דהא מתניתא דתנא כרב חסדא דחאה רבא ואמר לית הלכתא כי הא מתניתא. ויש מרבוותא שאומרים הלכתא כר"ח דהא תניא כוותיה, וקיי"ל אפי' תלמיד בהדי רביה הלכתא כתלמיד אי תניא כוותיה. ואי משום דאמר רבא לית הלכתא כי הא מתני', אמר בהני לחוד בצואת אדם ובצואת כלבים דאשכח תנא דפליג עליה, אבל בשאר מילי איכא למימר האי תנא מודה ליה הלכך הלכתא כוותיה. בעו מיניה מר' ששת ריח רע שאין לו עקר מהו. פירוש, כגון אדם שפלה ומורה. אמר להו אתו חזו הני ציפי דבי רב דהני גנו והני גרסי. פירוש, מחצלאות שיושבים עליהם הנערים ללמוד ומחצלאות שהיו ישנים עליהם. דהני גאנו והני גרסי. פירוש אלו ישנים ואלו קורין, ואי אפשר לישן בלא ריח רע כשיצא ממנו, ואלו היו [illegible] ואחרים בני רב היו עוסקין בדברי תורה. הלכה כר' ששת ובדאמרינן דהני מילי לדברי תורה אבל לא לק"ש, והני מילי דחבריה אבל לדידיה לא. צואה עוברת. הילכתא כרבא דאמר אסור

מסורת הש"ס

א) בכורות מד: לקמן סב: תמיד כז:, ב) יומא ל., ג) ולא כנגד אשפה כצ"ל (מ"מ), ד) [כרי"ף ובר"ש ליתא], ה) תוספתא פ"ב ה"ז, ו) קדושין לג: נגעים פי"ג מ"ז תוספתא דנגעים פ"ו ה"ה ת"כ (פרשה מצורע) [מצורע פרשה ה ספ"ב], ז) [שבת קנ.] ועי' ברש"י מגלה כב. מ. יבמות טו: נדרים מ: עב. ועי' ב"מ מו: ל לו. פא: ב"ב קד. קלג: קסב: ע"ב כב. עב. שבועות לא. זבחים פט: מנחות קה. נדה לג: (ועי' היטב קדושין ה:)], ח) פ"ג הל' ה', ט) [נגדולות מרבי פירש לפי שבארץ אדום היו השעורים מונחים בלאי כמובות טו: ויש מאכילין התרנגולין שעורי' ואוכלין מסרחות ועי' ב"י סי' עט].

◆

תורה אור השלם

1. כל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּ יָהּ: תהלים קנ ו
2. כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה יְיָ מִי כָמוֹךָ מַצִּיל עָנִי מֵחָזָק מִמֶּנּוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגֹּזְלוֹ: תהלים לה י
3. כָּל יְמֵי אֲשֶׁר הַנֶּגַע בּוֹ יִטְמָא טָמֵא הוּא בָּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשָׁבוֹ: ויקרא יג מו
4. כִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ: דברים כג טו
5. וְיָד תִּהְיֶה לְךָ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְיָצָאתָ שָּׁמָּה חוּץ: דברים כג יג
6. וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אֲזֵנֶךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וְחָפַרְתָּה בָהּ וְשַׁבְתָּ וְכִסִּיתָ אֶת צֵאָתֶךָ: דברים כג יד

◆

גליון הש"ס

גמ' כאן בקטנים. פ' בכורות מ"ד ע"ב תוס' ד"ה אמתי: רש"י ד"ה בזמן שיש בהן שדרכן לתתן כו'. פי' כרש"י כתובות ע"ז ע"א ד"ה מקמץ וע"ש: שם בעבוד העורות. וכן איתא בילקוט פ' בא בפסוק ולא יחרץ כלב לשונו. ולא עוד אלא שזכו לעבד עורות מלוכתן ולכתוב בהם ספרים:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' ולא כנגד אשפה כצ"ל. [ב] שם (ולא כנגד צואת חזירים) תא"מ ונ"ב בתוספתא ל"ג לה:

◆

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"י כתב, ואפי' אם נמשך שיש לנו לאסור צואת תרנגולים שמא דוקא בלול שלהם שיש שם סרחון אבל כשגדלים בבתים ואין שם כ"א מעט אין לאסור כי אין שם סרחון. ב. בתוס' ר"י כתב, וצ"ע מהו פי' של באדומים.

◆

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

◆

רב נסים גאון

ריח רע שיש לו עיקר. גרסי בני מערבא [בפירקין הלכה ה] אמר רב חסדא[א] מסוף ריח רע ד' אמות הדא דאיתמר לאחריו אבל לפניו עד מקום שעיניו רואות כהדא ר' בא וחבריה הוו יתבין קמי פונדקייה ברמשא אמרין מהו למימר מילי דאורייתא אמרין מכיון דאילו הוה ביממא הוינן חמיין ליה דאסור כדין אסור.

[א] לפנינו הגי' א"ר אמי.

לקרות קרית שמע כנגדה, ולא דמיא לטמא עובר, דפשטינן התם בקביעותא תליא מילתא דכתיב בדד ישב, בעינן ישיבה. אבל [הכא בעינן] והיה מחניך קדוש ליכא. וכן פי חזיר כצואה עוברת דמי ואפי' [בעיקרנא] דלסליק מן נהרא. וספק צואה או מי רגלים קיימא לן כר' יהודה דאמר ספק צואה בבית מותר ובאשפה אסור. [illegible]

ונתבקעה מלשון כמו פלח ובקע בארץ וגו'. צואה כחרס. פי' שידרה קרה אלטבתנה. כל זמן שגוללה, מלשון וגללו את האבן.